

FIINȚA LIBERĂ ȘI ANXIETATEA ALEGERII: REFLECȚII KIERKEGAARDIENE ASUPRA CONDIȚIEI UMANE ÎN LUMEA DE AZI.

Nadejda CHIRONDA , mrd FIF USM

(<https://orcid.org/0009-0004-4661-2886>,

c_nadia@mail.ru,

*THE FREE BEING AND THE ANXIETY OF CHOICE: KIERKEGAARDIAN
REFLECTIONS ON THE HUMAN CONDITION IN TODAY'S WORLD*

Summary

This paper examines Søren Kierkegaard's existential philosophy and its relevance in the contemporary world. In a society marked by rapid globalization, technological advancements, and socio-political instability, the concepts of freedom, authenticity, and individual choice have taken on new importance. Kierkegaard's exploration of human existence as a tension between possibility and necessity, freedom and anxiety, authenticity and despair, offers valuable insights into the challenges individuals face today. The paper highlights how Kierkegaard's ideas on freedom, anxiety, and choice resonate with contemporary dilemmas, providing a framework for individuals to confront their existential challenges in a world increasingly dominated by external pressures.

keywords: anxiety, being, choice, freedom.

INTRODUCERE

Într-un secol marcat de globalizare accelerată, progrese tehnologice fără precedent și instabilitate socio-politică, problema libertății și autenticității capătă o semnificație centrală. Filosofia lui Søren Kierkegaard oferă un cadru conceptual care poate ilumina provocările contemporane, nu doar ca un produs al epocii romantice, ci ca o reflecție profundă asupra condiției umane, capabilă să sprijine explorarea dilemelor fundamentale ale individului

modern. Kierkegaard definește existența umană ca o tensiune permanentă între posibilitate și necesitate, între libertate și angoasă, între autenticitate și conformism. În acest sens, întrebarea centrală a lui Kierkegaard — „Cum poate individul să devină el însuși?” — devine extrem de actuală într-o lume în care individul este constrâns să aleagă continuu în fața unui număr copleșitor de opțiuni, fără un ghid clar care să ofere un sens coerent vieții.

Contextul actual este marcat de influența tehnologiei, care redefinește modul în care indivizii își trăiesc viața și își construiesc identitatea. Algoritmii care guvernează rețelele sociale și motoarele de căutare, presiunile economice ce reduc opțiunile de viață la consum și conformism, dar și criza identitară cauzată de schimbările culturale rapide reflectă, într-o formă nouă, dinamica existențială descrisă de Kierkegaard în lucrările sale fundamentale, precum Boala de moarte [1] și Frica și cutremurul [2]. Kierkegaard abordează problemele alienării sinelui și responsabilității existențiale, punând accent pe necesitatea unei alegeri autentice, care să depășească superficialitatea impusă de societate.

Pentru Kierkegaard, libertatea nu reprezintă doar absența constrângerilor externe, ci implică o responsabilitate profundă de a-și asuma propria existență ca pe un proiect unic și irepetabil. Alegerea, în acest cadru, nu este o simplă decizie funcțională, ci o provocare existențială, prin care individul își definește sensul și autenticitatea. În contrast cu alegerile dictate de normele sociale și cultura „spectacolului și consumului”, Kierkegaard susține că doar printr-o asumare conștientă a responsabilității individul poate depăși starea de alienare și poate accede la o existență autentică. Această viziune capătă o relevanță aparte în prezent, într-o lume ce privilegiază viteza, eficiența și superficialitatea, adesea în detrimentul reflecției și responsabilității personale.

Anxietatea, concept central în gândirea lui Kierkegaard, nu este percepută ca un obstacol ce trebuie eliminat, ci ca o condiție inerentă a libertății umane, un semnal al faptului că individul se confruntă cu infinitul posibilităților sale. În societatea devine omniprezentă, fiind resimțită în fiecare domeniu al vieții — de la alegerile legate de carieră și educație, până la cele referitoare la identitatea personală și socială. Kierkegaard sugerează că anxietatea poate deveni un catalizator al autenticității, un impuls necesar pentru ca individul să-și clarifice valorile și să-și asume alegerile în mod conștient.

Un exemplu contemporan relevant este cel al rețelelor sociale, care oferă o abundență aparent infinită de opțiuni pentru a construi și a proiecta identitatea personală. Aceste platforme promovează norme sociale care favorizează conformismul și validarea externă, generând o formă de anxietate colectivă legată de acceptare și statut social. În loc să faciliteze autocunoașterea, ele adesea induc o „falsă libertate”, în care alegerile individului sunt dictate de algoritmi și de presiunile sociale, mai degrabă decât de reflecția personală. Kierkegaard ar interpreta acest fenomen drept o manifestare modernă a stadiului estetic, unde individul se pierde în plăcerile imediate și în căutarea validării exterioare, fugind de responsabilitatea de a-și defini propriul sens al existenței.

Această dinamică se extinde și în sferele legate de educație și carieră, unde presiunile de a face „alegera perfectă” creează o anxietate constantă în rândul tinerilor. În fața unei multitudini de opțiuni și a așteptărilor impuse de familie sau societate, tinerii se confruntă cu dificultăți în definirea unei identități coerente și stabile. Filosofia kierkegaardiană oferă, în acest context, o perspectivă valoroasă: tranziția de la stadiul estetic la cel etic, în care alegerile nu mai sunt ghidate de presiuni externe, ci de o evaluare conștientă a ceea ce este semnificativ pentru sine.

Prin urmare, studiul filosofiei lui Kierkegaard nu este doar o explorare teoretică, ci și o invitație practică de a aborda anxietatea și libertatea într-un mod autentic. Într-o lume aflată într-o schimbare rapidă și adesea haotică, reîntoarcerea la întrebările fundamentale ale existenței devine esențială pentru construirea unei vieți autentice. Filosofia lui Kierkegaard ne oferă nu doar o critică a superficialității moderne, ci și un ghid care poate sprijini formarea unui individ capabil să-și asume alegerile cu responsabilitate, transformând anxietatea într-o forță creatoare și regăsindu-și sensul într-o lume fragmentată și instabilă.

METODOLOGIA ȘI DEFINIREA CONCEPTELOR

Această lucrare utilizează o metodologie mixtă, combinând analiza textuală cu abordarea hermeneutică, pentru a examina conceptele fundamentale ale filosofiei lui Søren Kierkegaard: „ființa”, „libertatea”, „anxietatea” și „alegera”.

Scopul acestei metode este de a explora atât sensul profund al acestor concepte în opera kierkegaardiană, cât și relevanța lor în raport cu provocările contemporane. Analiza textuală a vizat lucrările-cheie ale lui Kierkegaard, identificând cum filosoful danez descrie dinamica existenței umane și procesele de devenire personală.

Abordarea hermeneutică a fost indispensabilă pentru interpretarea acestor texte în lumina contextului actual, marcat de globalizare, tehnologizare intensă și fragmentare a valorilor. Hermeneutica, în această lucrare, presupune nu doar o lectură atentă a textelor lui Kierkegaard, ci și o reinterpretare critică a conceptelor sale esențiale, astfel încât acestea să poată fi aplicate la dilemele moderne legate de identitate, responsabilitate și autenticitate.

În filosofia lui Kierkegaard, concepte precum „ființa” și „libertatea” sunt inseparabile de condiția umană și de procesul de autocunoaștere. „Ființa”, în accepțiunea sa, nu este un dat static, ci un proces dinamic, o devenire continuă ce implică asumarea responsabilității și confruntarea cu imprevizibilitatea existenței. În *Boala de moarte* [1], Kierkegaard abordează problematica autodistrugerii, subliniind că ființa nu este o esență predeterminată, ci un proiect în continuă formare, ce se construiește prin alegeri autentice și prin asumarea responsabilității libertății proprii.

Libertatea, în viziunea kierkegaardiană, nu se limitează la eliminarea constrângerilor externe, ci reprezintă condiția necesară pentru atingerea autenticității. Aceasta implică nu doar o diversitate a posibilităților de alegere, ci și o responsabilitate profundă față de sensul fiecărei decizii luate. În *Frica și cutremurul* [2], libertatea este prezentată ca fiind inevitabil însoțită de anxietate, o stare ontologică ce survine atunci când individul devine conștient de opțiunile sale infinite și, implicit, de responsabilitatea față de propria existență.

Anxietatea, pe care Kierkegaard o numește „amețeala libertății”, nu este doar o reacție emoțională, ci o deschidere către posibilitățile infinite ale vieții. În loc să fie evitată, anxietatea trebuie acceptată și transformată într-un catalizator pentru auto-descoperire și devenire autentică. Această perspectivă oferă o alternativă la tendințele contemporane de a elimina anxietatea prin soluții

rapide, cum ar fi medicația excesivă. Kierkegaard sugerează că anxietatea poate fi depășită doar prin asumarea responsabilității și prin angajamentul autentic față de propriile alegeri.

Conceptul de „alegere” ocupă un loc central în filosofia kierkegaardiană, fiind definit nu ca un simplu act mecanic între opțiuni externe, ci ca un angajament existențial profund. Alegerea autentică presupune asumarea deplină a responsabilității, indiferent de riscurile și imprevizibilitățile inerente vieții. Kierkegaard subliniază [3] că numai prin alegeri conștiente, se reflectă adevăratele valori ale individului, acesta își poate construi identitatea și poate depăși superficialitatea impusă de societate.

Prin aplicarea acestor concepte la realitățile contemporane, cum ar fi dependența de tehnologie, influența algoritmilor asupra deciziilor personale sau anxietatea provocată de pluralitatea valorilor, această lucrare urmărește să arate cum filosofia lui Kierkegaard poate oferi soluții pentru o viață autentică într-o lume aflată în continuă schimbare.

APLICAREA CONCEPTELOR KIERKEGAARDIENE ÎN PROBLEMATICA CONTEMPORANĂ

În lumea contemporană, tehnologia joacă un rol central, redefinind alegerile noastre zilnice și creând adesea iluzia unei libertăți totale. Algoritmii care guvernează rețelele sociale, platformele de streaming și motoarele de căutare nu doar influențează deciziile utilizatorilor, ci le și predetermină într-un mod subtil, erodând autonomia personală. În viziunea lui Søren Kierkegaard, libertatea nu înseamnă simpla absență a constrângerilor externe, ci presupune asumarea conștientă a responsabilității pentru propriile alegeri. În fața acestor presiuni tehnologice, individul riscă să experimenteze ceea ce filosoful ar numi o „falsă libertate”, o stare în care opțiunile disponibile sunt dictate de factori externi, iar alegerea autentică este erodată.

Această dinamică poate fi mai bine înțeleasă prin intermediul celor trei stadii ale existenței propuse de Kierkegaard: estetic, etic și religios. Fiecare dintre aceste stadii oferă un mod diferit de a răspunde la anxietatea fundamentală a alegerii și propune o cale specifică spre o viață autentică.

Stadiul estetic este caracterizat de căutarea plăcerii și evitarea responsabilității. Individul estetic își orientează viața spre satisfacerea dorințelor imediate, fără a reflecta asupra sensului profund al alegerilor sale. În societatea actuală, acest stadiu se regăsește în comportamentele dictate de tehnologie: scroll-ul nesfârșit pe rețelele sociale, consumul excesiv de divertisment și urmărirea tendințelor impuse de algoritmi.

Un exemplu concret este utilizarea platformelor precum Instagram sau TikTok, unde individul este supus unui flux continuu de imagini și informații, care îi consumă timpul și atenția, dar nu îi oferă un sens profund. Kierkegaard descrie această stare drept o evadare din fața responsabilității de a alege în mod autentic [1]. Alegerea în acest stadiu nu este rezultatul unei reflecții asupra valorilor proprii, ci o reacție pasivă la stimuli externi.

Pentru a depăși captivitatea în superficialitate, Kierkegaard sugerează necesitatea unei treceri fundamentale spre stadiul etic, un moment existențial în care individul își recunoaște responsabilitatea față de alegerile sale. În acest stadiu, nu mai este vorba de simpla fugă de angajament sau de satisfacerea impulsurilor imediate, așa cum se întâmplă în stadiul estetic, ci despre o asumare conștientă a libertății, un act deliberat de reflecție asupra valorilor care modelează identitatea proprie. Trecerea dincolo de superficialitate presupune o deschidere către o viață trăită conform unui set de principii fundamentale, în care acțiunile și deciziile nu sunt dictate de impulsuri efemere sau de presiuni externe, ci de o voință autentică și responsabilă.

Stadiul etic, așadar, reprezintă momentul în care individul începe să trăiască într-un mod congruent cu propriile sale valori, iar această congruență nu se limitează doar la o alegere pasivă a unui sistem moral, ci se materializează într-o viață activă, angajată și reflectivă. Spre deosebire de cel estetic, care se lasă adesea capturat de frenezia plăcerilor și a dorințelor de moment, individul etic se întoarce asupra propriului sine și își pune întrebarea fundamentală: „Ce înseamnă pentru mine să trăiesc autentic?”. Astfel, eticul nu doar că își asumă responsabilitatea pentru alegeri, dar și înțelege că această responsabilitate are implicații profunde, nu doar pentru sine, ci și pentru ceilalți.

Trecerea către stadiul etic presupune o reconciliere a individului cu propriul sine, un proces de autenticitate care se realizează prin auto-reflecție și printr-o alegere conștientă a valorilor ce ghidează viața. Acesta nu se lasă guvernat de tendințele impuse de societate sau de trenduri, ci caută să își construiască o identitate solidă pe fundamentele propriei gândiri și ale unei reflecții care este activă și dinamică. În acest stadiu, individul nu doar că face alegeri, ci se află într-o continuă auto-examinare, într-o căutare a adevăratului sens a vieții sale.

Un exemplu concret și contemporan al stadiului etic ar putea fi ilustrat prin deciziile legate de educație și carieră. Într-o lume globalizată și profund conectată digital, tinerii sunt adesea bombardati cu o multitudine de opțiuni și le este impusă presiunea de a face alegerea „perfectă” care să le garanteze succesul material și social. Însă, în această diversitate aparent infinită de posibilități, individul etic nu se lasă copleșit de presiunile externe, ci caută să își creeze un parcurs bazat pe valori autentice și pe o viziune personală asupra sensului și scopului său în viață. Alegerea educației sau a carierei devine astfel o decizie conștientă, o opțiune care reflectă nu doar cerințele pieței sau așteptările sociale, ci și dorințele autentice ale individului, aliniate cu principiile sale fundamentale.

În acest sens, Kierkegaard ne invită să nu ne lăsăm prizonieri ai unei viziuni utilitariste asupra succesului și fericirii, care se măsoară în termeni economici sau de statut social, ci să trăim în acord cu valorile noastre fundamentale, chiar și în fața incertitudinii și a presiunilor externe. Eticul încurajează o formă de autonomie interioară, un tip de libertate care nu se bazează pe alegerea dintre opțiuni impuse de alții, ci pe alegerea autentică, profund personală, a ceea ce este semnificativ pentru individ. Acest proces de alegeri nu este unul simplu, dar tocmai în această dificultate constă esența libertății autentice, pentru că, în final, numai prin alegerea responsabilă a unui drum propriu, individul poate depăși superficialitatea unui „a trăi pentru alții” și ajunge să trăiască autentic pentru sine.

Este important de subliniat că această alegere nu presupune neapărat abandonarea completă a stadiului estetic. În realitatea existențială a omului, aceste stadii sunt interconectate și nu sunt trecute irevocabil unul după altul,

ca într-un joc de nivele. Deși omul poate experimenta momente în care se simte capturat de plăcerile și impulsurile imediate, stadiul etic este un apel constant către autocunoaștere și asumarea responsabilității. Existența autentică nu presupune respingerea totală a plăcerii sau a diverselor tentații, ci o abordare reflectivă a acestora, în care individul le integrează în mod conștient în cadrul unui proiect de viață care este mult mai vast și mai profund decât satisfacțiile efemere ale momentului. Astfel, în loc de o tranziție unidirecțională, stadiile sunt mai degrabă elemente complementare ale unei existențe dinamice, în care individul își asumă continuu libertatea și responsabilitatea alegerilor sale.

Stadiul etic nu reprezintă o ruptură de trecutul estetic, ci o integrare a acestuia într-un mod mai profund și responsabil. Este vorba despre o alegere continuă, despre o adaptare constantă a valorilor personale și o conștientizare profundă a implicațiilor fiecărei alegeri. Kierkegaard ne îndeamnă să nu căutăm un sens simplist în viață, ci să trăim fiecare alegere ca pe un act conștient și autentic, care reflectă ceea ce suntem cu adevărat. În acest proces de asumare a responsabilității, nu doar că devenim mai liberi, dar ajungem să trăim o viață semnificativă, în acord cu propriile noastre valori și convingeri.

Pentru Kierkegaard, anxietatea joacă un rol central în acest stadiu. Ea nu trebuie evitată, ci acceptată și folosită ca un catalizator pentru dezvoltarea personală și pentru luarea unor decizii autentice. Numai prin asumarea responsabilității pentru alegerile sale, individul poate să își construiască identitatea și să depășească superficialitatea impusă de societate.

Stadiul religios reprezintă apogeul dezvoltării existențiale, în care individul transcende limitele raționalității și ale materialității pentru a se orienta spre un sens mai înalt al existenței. Acest stadiu nu presupune neapărat o religie tradițională, ci implică o relație personală cu absolutul, o căutare a unui sens profund care depășește condiționările lumești.

În lumea contemporană, stadiul religios poate fi ilustrat prin angajamentul profund al unui individ față de o cauză care transcende interesele personale imediate. De exemplu, dedicarea totală în sprijinirea celor marginalizați sau mentoratul oferit tinerilor aflați în dificultate poate fi considerată o manifestare a stadiului religios. Acest tip de angajament nu este motivat de recunoaștere

socială sau de beneficii materiale, ci de dorința de a contribui la binele comun și de a găsi un sens personal în viață (Postfața neștiințifică la firimiturile filosofice, И. Логвинов, 2005).

Pentru Kierkegaard, acest stadiu aduce o reconciliere între libertate și responsabilitate, între alegerile individuale și un sens mai profund al existenței. Numai prin atingerea acestui nivel, individul poate trăi o viață autentică, depășind anxietatea existențială și găsindu-și locul într-o lume fragmentată și instabilă.

Studiul aprofundat al celor trei stadii existențiale oferă o perspectivă valoroasă asupra modului în care individul contemporan poate naviga printre alegerile multiple și poate transforma anxietatea într-un instrument al autocunoașterii și autenticității. Kierkegaard rămâne un ghid relevant pentru înțelegerea libertății ca responsabilitate și pentru construirea unei vieți autentice într-o societate care tinde să dilueze identitatea individuală prin presiuni externe și conformism.

Este important de menționat că cele trei stadii ale existenței propuse de Kierkegaard nu sunt stadii rigide, care se succed într-un mod linear, asemenea unor nivele într-un joc. Ele nu sunt fixe sau bătute în cuie, ci reprezintă mai degrabă moduri de a înțelege diferite abordări ale vieții și ale alegerilor. În realitatea noastră cotidiană, aceste stadii nu se succed unul după altul, iar omul nu face o trecere definitivă de la unul la altul. Mai degrabă, ele se intersectează și coexistă în același timp și spațiu, într-o dinamică constantă.

În viața unui individ, poate avea loc o trecere fluidă între aceste stadii, în funcție de alegerile și acțiunile sale. O persoană poate oscila între stadiul estetic, în care caută plăcerile imediate, și stadiul etic, în care își asumă responsabilitatea pentru alegerile sale. Stadiul religios, cu sensul său mai profund și transcendent, poate deveni o parte integrantă a experienței sale, chiar dacă nu este un punct final definit. Aceste stadii se împletesc și se influențează reciproc pe parcursul întregii existențe.

Prin urmare, nu trebuie înțeles că există doar trei nivele fixe, ci că acestea sunt etape interconectate și interdependente. Omul poate experimenta simultan mai multe dintre aceste stadii, în funcție de circumstanțele vieții sale

și de procesul său de auto-reflecție continuă. Astfel, conceptul de alegeri și responsabilitate devine mult mai complex și nu urmează un drum unic, ci un proces continuu de interacțiune între aceste moduri diferite de a trăi și de a înțelege lumea.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În contextul unei lumi aflate într-o continuă schimbare, marcate de globalizare, progres tehnologic rapid și presiuni sociale crescânde, formarea unor cetățeni responsabili devine o prioritate fundamentală pentru societatea din Republica Moldova. În spiritul gândirii kierkegaardiene, în care libertatea este inseparabil legată de responsabilitate și autenticitate, educația poate juca un rol esențial în cultivarea acestor valori încă de la o vârstă fragedă.

Propunem, așadar, integrarea unor ateliere de auto-reflecție filosofică în programa școlară, începând din ciclul gimnazial. Aceste ateliere, inspirate de conceptele fundamentale dezvoltate de Søren Kierkegaard și alți filosofi renumiți, ar avea scopul de a oferi elevilor un spațiu sigur și stimulat pentru reflecție asupra alegerilor personale și asupra anxietății ca parte inerentă a existenței. Discuțiile ar putea fi centrate pe teme precum „anxietatea existențială”, „alegerea autentică” și „responsabilitatea personală”, toate raportate la contextul actual, dominat de influența tehnologiei și a presiunilor sociale.

Un astfel de demers educațional nu ar însemna doar dezvoltarea unor abilități critice și introspective, ci și formarea unor indivizi capabili să facă alegeri conștiente și asumate. Așa cum subliniază Kierkegaard, libertatea reală implică asumarea responsabilității pentru propria viață, iar această asumare se produce numai printr-o confruntare directă cu anxietatea și dilemele existențiale [1]. Atelierele ar încuraja elevii să nu perceapă anxietatea ca pe o stare de evitat, ci ca pe o oportunitate de autocunoaștere și dezvoltare.

Prin acest tip de educație filosofică, tinerii ar putea dobândi nu doar o înțelegere mai profundă a sinelui, ci și capacitatea de a naviga responsabil printre alegerile complexe ale vieții contemporane. Într-o epocă în care valorile autentice riscă să fie înlocuite de modele efemere impuse de societate, este

vital ca educația să promoveze reflecția personală și să ofere instrumentele necesare pentru a face față acestor provocări.

Integrarea acestor ateliere în curricula școlară ar putea începe prin inițiative pilot, desfășurate în câteva instituții de învățământ, urmate de evaluări periodice privind impactul lor asupra dezvoltării tinerilor. Implicarea mentorilor și a profesorilor specializați în filosofie ar fi esențială pentru a ghida elevii în procesul de explorare a propriei identități și a valorilor personale.

În concluzie, formarea unor cetățeni autentici și responsabili necesită o reîntoarcere la marile întrebări filosofice, iar filosofia kierkegaardiană oferă un fundament solid în acest sens. Implementarea unor astfel de inițiative educaționale ar putea contribui semnificativ la dezvoltarea unei societăți mai conștiente, mai critice și mai capabile să răspundă provocărilor unei lumi aflate în schimbare rapidă. Filosofia nu trebuie să rămână un domeniu izolat în spațiul academic, ci să devină un instrument activ de formare a viitorilor cetățeni.

BIBLIOGRAFIA

1. Kierkegaard, Soren – *Boala de moarte*, București: HUMANITAS, 1999, ISBN 973-28-0261-8.
2. Kierkegaard, Soren – *Frica și cutremur*, București: HUMANITAS, 2002, ISBN 973-50-0270-1.
3. Кьеркегор, Серен – *Заключительное ненаучное послесловие к «Философским крохам»*. Минск: Conditio Humanitas, 2005, ISBN 985-6701-67-8.